

Калмикова І. С.
*кандидат технічних наук,
доцент кафедри туристичного бізнесу та рекреації,
Одеський національний технологічний університет
м. Одеса, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-431-6-15>

ПРОЕКТИ УКРАЇНА – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ У СФЕРІ ТУРИЗМУ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Україна завжди приділяла велику увагу розвитку співпраці в проектах з Європейським Союзом (ЄС) з огляду на можливості просування національного туристичного продукту на європейський ринок та отримання передового досвіду з організації туристичної діяльності у нашій державі. Активне співробітництво з ЄС почалося у 2009 році, коли Україна стала членом Східного партнерства, потім у 2014 році була підписана Угода про Асоціацію між Україною та ЄС, і у 2022 році Україні було надано статус кандидата на вступ до ЄС. Для заявників з України доступні такі програми ЄС [1, с. 8]:

- програми підтримки України в межах політики сусідства;
- програми транскордонної і транснаціональної співпраці;
- окремі секторальні програми.

Туризм, зокрема, сприяє розвитку і залученню в експортну діяльність підприємств малого і середнього бізнесу (МСП). Багато МСП та зацікавлених сторін в Україні були залучені до співпраці в проектах ЄС через інтернет та ЗМІ, зокрема через спеціальні веб-портали, створені в країні. Наприклад, веб-портал EU4Business [2] широко рекламує можливості для МСП, забезпечуючи навігацію по всіх проектах EU4Business, а також сприяє результатам проектів і перевагам для розвитку бізнесу та економіки країн Східного партнерства: Азербайджану, Вірменії, Грузії, Республіки Молдови та України.

EU4Business – ініціатива ЄС, яка допомагає малим та середнім підприємствам у п'яти країнах Східного партнерства ефективніше реалізовувати свій потенціал і стимулювати економічне зростання. Однією з конкретних цілей бізнес-ініціативи EU4 Business є зміцнення загального бізнес-клімату для МСП в усіх країнах-партнерах Східного регіону. Ініціатива EU4Business підтримала реформу політики МСП

шляхом зміцнення нормативно-правової бази, інституційної бази та умов для діалогу між державним та приватним секторами.

Проекти ЄС, пов'язані з туризмом у регіоні Чорноморського басейну – Black Sea Basin (BSB), досліджують можливості для розвитку транскордонного туризму в країнах Чорного моря та за його межами, забезпечуючи широку платформу для обміну досвідом і знаннями між операторами туристичного ринку, місцевою владою, МСП та кінцевими користувачами.

Наприклад, Програма Чорноморського басейну на 2014–2020 роки була частиною транскордонного співробітництва ЄС в рамках Європейського інструменту сусідства. На момент подання Програми до Європейської Комісії наступні країни підтвердили свою участь у Програмі Чорноморського басейну:

- країни-члени ЄС: Болгарія, Греція та Румунія;
- країни-партнери: Вірменія, Азербайджан, Грузія, Республіка Молдова та Україна;
- країна-кандидат: Туреччина.

Спільні можливості чорноморських країн полягають у тому, що вони об'єднують зусилля у здійсненні низки заходів, спрямованих, зокрема, на активізацію розвитку бізнесу та підприємництва у секторі туризму та культури у Чорноморському басейні, і спираються на такі загальні точки зору: туристичний сектор розглядається як стратегічний пріоритет в економічній політиці країн Чорноморського басейну; МСП відіграють важливу роль у розвитку туристичного сектора, тому загальне бізнес-середовище у країні має бути сприятливим для малих і середніх компаній; МСП є основною підприємницькою силою, яка приносить інновації у найбільш конкурентоспроможні туристичні країни та регіони світу.

Прикладом створення стратегії для просування та реалізації ринково орієнтованих туристичних продуктів може бути проєкт BS NTS – Чорноморська мережа сталого туризму – Стратегії спільного маркетингу та розвитку туризму в Чорноморському регіоні (термін реалізації: 01.2014-06.2015) [3]. Проєкт об'єднав зусилля партнерів з Болгарії, Грузії, Республіки Молдови, України та Туреччини для створення спільної маркетингової стратегії просування туристичних продуктів і послуг.

Отримані результати: вдосконалення знань/навичок та розвиток туристичних продуктів у регіонах-партнерах відповідно до поточних потреб міжнародних ринків; створення середовища співпраці для

сталого розвитку туризму в басейні Чорного моря з урахуванням регіональних особливостей; інтенсифікація транскордонного економічного співробітництва через туризм.

Позитивним прикладом міжнародної співпраці України в напрямку просування туристичної дестинації є проєкт BSB 1034 – Просування Чорноморського регіону як дестинації винного туризму (старт: 21.06.2020, тривалість 26 місяців) [4]. В ньому взяли участь представники Греції, Вірменії, Грузії та України, яку представляв Одеський національний технологічний університет. Проєкт фокусувався на спільній культурній спадщині виноградарства, виноробства та торгівлі вином; унікальних практиках виробництва вина та зростаючого туристичного інтересу до історичного світу вина як можливості для цілісного просування Чорноморського регіону як глобальної дестинації для винного туризму.

Отримані результати: база даних сектора винного туризму (виноробні підприємства, сорти винограду, вина, HORECA, пов'язана з вином, туристичні агентства, що працюють з винними пакетами, винні події в кожній країні-учасниці); Чорноморський винний шлях для можливостей винного туризму в Чорноморському регіоні; платформа ІКТ для підтримки сектора винного туризму; етикетка «The Black Sea Wine Glass Member»; дев'ять заходів для просування Чорноморського регіону як дестинації для винного туризму: вісім подій «Поговоримо про вино» та одна подія «Вина Чорного моря».

Для місцевого економічного розвитку актуалізація принципів сталості є стратегічним вектором на перспективу. Як показали проведені дослідження планів та стратегій розвитку об'єднаних територіальних громад в регіонах України, сьогодні відбувається органічна інтеграція туристично-рекреаційного складника в життєдіяльність місцевих громад з метою зниження негативного впливу туризму при максимізації позитивного економічного ефекту. Прикладом проєкту, спрямованого на впровадження спільних стратегій для вирішення спільних проблем і підтримки місцевих громад, може бути Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку «U-LEAD з Європою» (термін реалізації: 01.01.2016-31.12.2024). Це програма співпраці між українським урядом, ЄС та його державами-членами Німеччиною, Швецією, Польщею, Данією та Словенією у створенні багаторівневої системи управління, яка є прозорою, підзвітною та відповідає на потреби громадян України [5].

Основна мета U-LEAD – підсилити спроможність ключових суб'єктів та зацікавлених сторін на національному, регіональному та місцевому рівнях для розширення можливостей місцевого самоврядування в громадах, зокрема і в часи війни та відбудови. Робота Програми позитивно впливає на життя українців, оскільки вона розвиває спроможність громад приймати інклюзивні та прозорі рішення, надавати якісні місцеві послуги та втілювати в життя ефективні політики місцевого розвитку.

В найтяжчі часи війни та відбудови U-LEAD продовжує надавати важливі знання, консультації, а також предмети обладнання, які допомагають українським громадам справитися з наслідками війни та підсилити їхню стійкість у середній та довгостроковій перспективі. Програма має 24 регіональні офіси та працює з громадами по всій Україні за виключенням тимчасово окупованих територій. U-LEAD сприяє підвищенню сталості територіальних громад, надаючи їм будівельні матеріали, необхідні інструменти для ремонту та громадський транспорт. Щонайменше 100 громад із постраждалих від війни регіонів України, які зазнали значних пошкоджень та руйнувань, отримують підтримку у проведенні дрібних ремонтних робіт та відбудови [5].

Співробітництво України з ЄС для імплементації міжнародного досвіду та забезпечення спроможності до сталого розвитку регіональної туристичної сфери не втрачає актуальності. Враховуючи особливі умови шляху євроінтеграції України (війна на виснаження і подолання її наслідків у майбутньому) 20 червня 2023 року Європейська Комісія запропонувала створити новий спеціальний фінансовий інструмент для підтримки відновлення, реконструкції та модернізації України – Ukraine Facility [1, с. 41], який має забезпечити узгоджену та передбачувану підтримку України на 2024–2027 роки, як і можливості долучення до інших програм ЄС, які вже відкриті або ще розробляються.

Література:

6. Кошелюк А., Трофін Л. Огляд програм Європейського Союзу, доступних для заявників з України: довідник. Фонд Східна Європа, 2024. 60 с. URL: <https://eef.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Posibnyk-Oglyad-program-YES-dostupnyh-dlya-zayavnykiv-z-Ukrai-ny.pdf> (дата звернення: 19.10.2024).

7. EU4Business Розвивасмо малий та середній бізнес в Україні. URL: <https://eu4business.org.ua> (дата звернення: 19.10.2024).

8. Black Sea Network for Sustainable Tourism – Strategies for joint tourism marketing and development in the Black Sea region. URL: <https://blacksea-cbc.net/enpi-cbc-bsb-2007-2013/projects-call-2/black-sea-network-for-sustainable-tourism-strategies-for-joint-tourism-marketing-and-development-in-the-black-sea-region-bs-nts> (дата звернення: 19.10.2024).

9. 1034 Promoting the Black Sea region as a wine tourism destination. URL: https://blacksea-cbc.net/wp-content/uploads/2021/11/BSB1034_project-factsheet.pdf (дата звернення: 19.10.2024).

10. Децентралізація. Програма U-LEAD. URL: <https://decentralization.gov.ua/donors/u-lead> (дата звернення: 19.10.2024).